

לשם יחוד קודשא בריך הוא... לקיים מצות עריפה העריפה, מצווה?

סוד התיקון שבעריפה

בעל פטר חמור שאין לו שה וכסף

השבוע בגליון

מלכות, האם ומדוע הם מותרים באכילה הגילוי המדהים שלאחר שחיטת כבש הפדיון

"יוצא מן הטמא" - גבולות וסייגים

אכילת רגלי הדבורים

היסוד הגדול בדיון "יוצא"

פרופוליס - דונג - אבקת פרחים - מזון

דף ו/ב לאסור חלב

"יוצא מן הטמא" - גבולות וסייגים

במאמר הבא נתמקד בכלל תלמודי יסודי, אשר הסוגיות שבהן אנו עוסקים בימים אלו, מהוות לו עוגן עיקרי: "היוצא מן הטמא - טמא, היוצא מן הטהור - טהור". לאמר, ותוצרתו של בעל חיים טמא, טמאה ואסורה למאכל, ותוצרתו של בעל חיים טהור, טהורה ומותרת למאכל. לפיכך, ביצת עוף טמא אסורה באכילה, אף על פי שהביצה אינה עוף, והתורה אסרה על אכילת העוף בלבד. כמו כן, חלב של בהמה טמאה אסור באכילה, אף על פי שאין כל ספק כי החלב אינו חלק מגוף הבהמה, שכן, היוצא מן הטמא - טמא. לאחר שהתוודענו לכלל חשוב זה, נעניק לו את צביונו הייחודי, תוך כדי התבוננות במקרים אחרים.

אכילת רגלי הדבורים: ראשונים רבים (תוס' עבודה זרה ס"ט א ד"ה "ההוא" ועוד) מתקשים להבין, כיצד מותר לאכול דבש דבורים. שכן, בתוך הדבש מעורבים חלקים מרגליהן של הדבורים שהיו במגע עם הדבש באחד משלבי הכנתו. בעבר ייחדנו מאמר (עבודה זרה דף ס"ט א, מאמר: "הדבש - חומר משמר וחומר מעכל כאחת"). לתשובותיהם של הראשונים ולהבנת דבריהם. רוב הראשונים סוברים, כי הדבש ניחן בתכונה ייחודית, שכל הנבלע בתוכו מתעכל והופך לדבש! (בתנאי שאינו שלם) ולפיכך, מותר לאכול את הדבש שנפלו לתוכו חלקי רגלים של דבורים, שהרי הן הפכו לדבש.

מדוע רגלי הדבורים אינן "יוצא מן הטמא"? לכאורה, בזה הרגע הונחו לפנינו שתי הלכות הסותרות זו את זו בעליל. שהנה, חלב זך שנחלב מבהמה טמאה, אסור באכילה משום "יוצא מן הטמא". במה, איפוא, טובות ממנו רגלי הדבורים שהפכו לדבש. כלום אינן "יוצאות מן הטמא"? כלומר, לכאורה, העובדה שהדבש מעכל את רגלי הדבורים, אין בה כדי להתיר את אכילתן, משום שהדבש שנוצר, אינו אלא יוצא מן הטמא, ועליו להיות אסור.

היסוד הגדול בדיון "יוצא": מכח הסתירה המהותית שבין שתי ההלכות, הניחו רבותינו האחרונים זצ"ל (עניי שו"ת "זכר יצחק" ח"ב סי' מ"ו אות ב', שו"ת "חלקת יואב" יו"ד סי' ז', "קהילות יעקב" בכורות סי' ה'), כי לפנינו הגדרה חשובה המעניקה צביון מיוחד לכלל "היוצא מן הטמא טמא". נתחיל מרגלי הדבורים. התורה אסרה עלינו לשנות דם בהמה. אם מסיבה כל שהיא, הדם הפך למים, הוא מותר באכילה, שכן, התורה אסרה על שתיית דם, והחומר שלפנינו כבר אינו דם. כמו כן, התורה אסרה על אכילת דבורה, ומשזו הפכה לדבש, היא כבר אינה דבורה, החפץ שנאסר פרח ואיננו, ולפנינו מהות חדשה. ברם, היוצא מן הטמא, אף על פי שהוא שונה בתכלית מן הטמא שממנו יצא, החלב הרי אינו דומה במאומה לבהמה, בכל זאת הוא אסור באכילה. שכן, סיבת איסורו אינה נעוצה במהותו, הוא אינו אסור משום שהוא 'בהמה טמאה', אלא משום שהוא 'יוצא'. מוצאו, הוא סיבת איסורו. מעתה, לעולם היוצא מן הטמא אסור, שכן בלתי אפשרי לשנות את העבר, והיוצא מן הטמא אסור משום שהוא "יוצא", כזה היה וכזה יישאר לעולם. אולם, הדבורה אשר סיבת איסור אכילתה היא משום שהיא 'דבורה', אסורה כל עוד היא דבורה, ומרגע שהיא חדלה מהיות דבורה, איסורה פורש כנפיים.

חלב בהמה טהורה: האם אכן, כל חפץ אסור שמהותו השתנתה מותר באכילה? הלמאי מבואר בגמרתנו (בבא, כי אלמלא התורה היתה מתירה את שתיית חלבה של בהמה טהורה, היה זה אסור באכילה, משום שמקור החלב הוא בדמה של הבהמה האסור באכילה. הרי הדם הפך לחלב, מהותו השתנתה, מדוע, איפוא, יש צורך בפסוק מיוחד כדי להתיר את שתיית החלב?

גם על שאלה זו האחרונים נתנו את דעתם, והם מבארים, כי כל שינוי אשר הוא חלק מתהליך טבעי של החפץ המדובר, ומונח בסוד יצירתו, אינו נחשב שינוי אשר בסיועו החפץ חומק מן האיסור. לפיכך, מאחר שהתורה אסרה לאכול דם, ודם זה מטבעו הופך לחלב בגוף הבהמה, הרי שהדם ההופך לחלב נכלל באיסור המקורי של התורה, ואין כל עילה

אריה שאג

שאגת אריה אדירה בקעה מן הקרון הצבעוני. האריה התשוש עצם לנצח את עיניו הלאות ופניו של בעליו עטו מסכת אבל אמיתי ויגון כנה.

מגיד שיעור בדף היומי ממרכז הארץ, נשא דברים איים בפני קהל שומעי שיעורו. מגיד שיעור זה, נאמן לעצמו נוהג מעניין ומקורי. בהתקרב מועד הסיים, הוא מתייעץ עם ציבור שומעי לקחו, אם יש ביניהם אי מן המבקשים לשמוע דברי חיזוק בנושא מסויים דווקא. לקראת סיום מסכת חולין, אחד משומעי שיעורו ביקש ממנו לייחד את דבריו, לחיזוק לומדי השיעור, לכל ייחיתו מן הקשיים הנערמים בדרכם, ויתמידו בקביעותם ללימוד תורה.

אם אתה רוצה לקבל חיזוק על התמודדות עם קשיים, השיב מגיד השיעור, אספר לך סיפור.

אחד המאזינים שהדברים מצאו חן בעיניו, נטל יוזמה, העלה את הדברים עלי כתב ושגרם אלינו, לטובת קוראי מאורות הדף היומי.

אמרו עליו, על ר' זרח, שלא היתה עבודה שלא ניסה בה את כוחו. בימי עלומו היה שואב מים, אופה, חייט וסנדלר. עיתים עסק במספר מלאכות בעת ובעונה אחת. לימים הפך לעגלון, ובאחת מן התקופות הוא אף נמנה על בני לווייתו של הפרץ, כלומר, היה מכין את הסוס של הפרץ, עד שהוא פוטר בחרי אף, לאחר שהפרץ החליק עם סוסו לתוך שלולית בוך, באשמתו כמובן.

הוא באמת ניסה הכל, וככל הנראה זו היתה הבעיה שלו. מעולם לא התמיד במלאכתו. משאך היה נחלק בקושי כל שהוא שנערים בדרכו, מיד היה נוטש את תפקידו ואף רץ בחול לחפש אחר מלאכה אחרת. הוא היה חסר את רוב התכונות הנדרשות לו לאדם, במידה זו אחרת, כדי לשרוד בעולם. דווקא חסרון של התכונות הללו, הוא שהובילו להסכים לקבל על עצמו את המשימה המוראה ביותר שעליה שמע מימיו, והוא שמע הרבה כאלה.

פעם, נזכר בחיך, שילמו לו כסף, כדי לפרץ במחילות כפיים סוערות בסיום טאומו של נכבד מסויים, ולסחוף אחריו בקריאות את הקהל המנומנם. לימים, הציעו לו להתחזות לעשיר, הלבשוהו מחלצות, ליווהו במשרתים, ותפקידו הסתכם בשיבה ב"מזרח" שהיה צריך למלאות במסובדי. לא מנורה. המשימה שהוטלה הפלאת על כתפיו, ולמען האמת, על כל גופו, היתה משונה להחריד, וזו הפעם הראשונה בחייו, שהוא הסתפק באמת אם ליטול על עצמו את המשרה. אך הכסף הרב שהוצע לו, וחסרון הממון שבכיסו, חברו יחדיו לכדי גיבוש החלטה כי הוא ייאזר להצעה.

הכל החל בשאגה אדירה של אריה, שבקעה באמצע הלילה מקרון צבעוני שניצב בפאתי העיר. צועני נודד נראה יוצא את הקרון כשהוא ממרר בבכי. האריה הזקן, עצם את עיניו לנצח. כה רבות עמל על ההכנות לתצוגת הקרקס האמורה

לעילוי נשמת

מרת **שפרינצה לאה פרוכטר** ע"ה

ב"ר אשר אנשיל ע"ה נלב"ע ד' תמוז תשמ"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י ידידיו

הר"ר **מנחם מנדל פרוכטר** ומשפ' שיחיו - בלגיה

והר"ר **אליעזר פרוכטר** ומשפ' שיחיו-הרצליה

לעילוי נשמת

מרת **תקוה לוטה פלס** ע"ה

ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע ד' תמוז תשס"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

להניח כי האיסור אינו חל על החלב. ברם, אם השינוי אינו חלק מתהליך טבעי של החפץ, וכגון, רגלי הדבורים המתעכלות בתוך הדבש והופכות לדבש, אלו, השתנו באופן מהותי, פסקו מהיות רגלי דבורה והפכו לדבש (עיי' "קהילות יעקב" שם).

דף ז/ב דבש דבורים מותר

פרופוליס-דונג-אבקת פרחים-מזון מלפזות, האם ומדוע הם מותרים באכילה
זעיר מחכמתם המופלגת של חכמינו זכרונם לברכה, נחשף לפנינו בגמרתנו העוסקת בהיתר אכילתו של דבש דבורים. אף על פי ש"היוצא מן הטמא - טמא, והיוצא מן הטהור - טהור", לימדנו חכמינו, כי הדבש היוצא מן הדבורה, שהיא שרץ טמא - טהור, "מפני שמכניסות אותו לגופן, ואין ממצות אותו מגופן". הרמב"ם (הל' מאכלות אסורות פ"ג הל' ג') מגדיר זאת באופן הבא: "דבש דבורים ודבש צרעים מותר, מפני שאינו מתמצית גופן אלא כונסין אותו מן העשבים בתוך פיהן ומקיאין אותו בכורת כדי שימצאו אותו לאכול ממנו". חוקרים בני זמנינו מצאו, כי הדבש נאגר בזפק, שבקצהו הפנימי מצוי שסתום המונע מן הדבש לעבור אל הקיבה, ופירוק החומר והפיכתו לדבש, מתבצע בתהליך טבעי על ידי התרכובת של החומרים שנאספו על ידי הדבורה, ללא שותפות פעילה בעלת משמעות של חומרים מתוך גופה.

מלבד הדבש, הדבורים מפיקות מוצרים חשובים נוספים, ביניהם, פרופוליס, שעוה - דונג, אבקת פרחים ומזון מלפזות.

שעוה: חומר השעווה מיוצר בגופה של הדבורה באמצעות אכילת דבש - על מנת לייצר עשרה גרם שעווה, עליה לאכול מאה גרם דבש - ולאחר מכן היא מפרישה את השעווה הנוזלית, דרך בלוטות מיוחדות, היא לועסת אותה וצרה אותה לחלת דבש. השאלה שיש לדון בה היא, אם השעווה מותרת באכילה. ובכן, במשנה (עבודה זרה פ"ב משנה ז') נאמר: "אלו מותרין באכילה... והדבש והדבדניות". הרמב"ם (בפיה"מ שם) מפרש, כי הדבדניות הן חלות הדבש. הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל נימק היתר זה בכך, שהשעווה עצמה חסרת טעם ואינה מוגדרת כאוכל, ולפיכך, היא גופה אינה אסורה, ואילו מציצתה לצורך אכילת הדבש שבה אינה אלא כמציצת אבן שנמשחה בסוכר ("בדיקת המזון כהלכה" עמ' 149). הרה"ג ר' משה וויא שליט"א, מוסיף מספר נימוקים וראיות מעניינות להיתר אכילת השעווה, ביניהן פסקו של הטור (או"ח סי' תל"ט), כי ניתן לבדוק את החמץ בנר שעווה אך לא בנר חלב משום שהוא עלול לטפטף על הכלים ולהטריפם. הרי לנו, שהשעווה מותרת ואינה מטריפה.

הפרופוליס: 'פרופוליס' היא מילה לטינית שפירושה - לפני העיר. הפרופוליס הוא חומר אנטיביוטי הנאסף על ידי הדבורה משרץ עצים ומעטיפות של ניצני פרחים. הדבורה מלקטת את החומר, מערבת אותו עם דונג, ובתוצר המוגמר היא משתמשת לריפוד קירות הכוורת. חומר זה גם מונע מחלות ורקבונות בכוורת, והוא שימש את המצרים הקדמונים לחניטת גופות מלכים. גם כיום, הפרופוליס נפוץ לשימוש רפואי במקומות שונים, ומבחינה הלכתית אין כל מניעה לאוכלו, משום שהוא אינו עובר בגוף הדבורה כלל.

אבקת פרחים: אבקת הפרחים נצמדת לרגלי הדבורה, ומשמשת כמזון לזחלים המצויים בכוורת. מחירה יקר, מפני שהיא ידועה כמסייעת לעיכול. גם היא, אינה עוברת בגוף הדבורה, ואין מניעה הלכתית לאוכלה.

מזון מלכות: הבעיה, ב"הא" הידועה, של מוצרים המופקים מן הדבורים, הוא מזון מלכות. בתקופה בה הזחל שוהה בתא הדונג, הוא ניזון מנוזל לבן וסמיך, מר כלענה, המופרש מבלוטה המצוייה בראשה של הדבורה [כל הזחלים ניזונים ממנו, אך הדבורים המיועדות להיות מלכות, מוטלות בתאים גדולים יותר, וכך יש מקום להפריש לתוכם נוזל בכמות רבה יותר. מכאן שמם 'מזון מלכות']. מזון המלכות אינו נאכל כמות שהוא, מחמת מרירותו, אלא הוא משווק בתערובת עם דבש [30%] ונמכר במחיר מופלפל. המומחים מציינים, כי תכונותיו מופלאות ביותר לרפואת האדם ולחיזוקו.

הדבורים מפיקות את מזון המלכות על ידי אכילת דבש ואבקת פרחים. תרכובת זו שונה מן הדבש, בכך שהיא מופקת בתוך גופה של הדבורה, על ידי חומרים שונים המופרשים מגופה ומסייעים להכנת המזון. לכאורה, הוא אסור באכילה, שהרי "היוצא מן הטמא - טמא".

הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל התכתב ארוכות בנידון עם הגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג שליט"א (עיי' שו"ת "מנחת שלמה" ח"ב סי' ס"ד, שו"ת "ציץ אליעזר" חלק י"א סי' נ"ט, חלק י"ב סי' נ"ד), ובין הנימוקים להקל שהובאו בפני הגרש"י נטען, כי מומחים חקרו ומצאו, כי שלבי הכנת מזון המלכות זהים לחלוטין לשלבי הכנת הדבש, ואם חז"ל היתירו את הדבש, יש להתיר גם את מזון המלכות. הגרש"י השיב, כי גם את הדבש לא היינו מתירים אלמלא חז"ל היו מורים כן מפורשות, ובפרט שמזון המלכות אינו בעל מאפיינים זהים לאלו של הדבש. הנימוק היחיד להיתר שעליו ניתן לדון, מציין רבי שלמה זלמן, הוא העובדה שטעמו של מזון המלכות מר וממילא נחשב כאינו ראוי לאכילה, שאין איסור באכילתו. ברם, הוא מביא דוגמאות שונות של חומרים בעלי מרירות וטעם דוחה, הנחשבים כמאכלים, ולפיכך, הוא כותב: "איני אומר בזה לא איסור ולא היתר".

לגבי חולה, הזקוק למזון המלכות לצורכי רפואה הוא כותב, כי אין מניעה לאוכלו, תוך שהוא סומך את הכרעתו על מספר נימוקים. בספר הכשרות (נהר"י. פוסק שליט"א, כ"א סעי' מ"ח עיי"ש במקורות) מסייג היתר זה, בתנאי שמזון המלכות בטל בשישים בדבש רגיל, היינו: הרכוש 100 גרם דבש מעורב במזון מלכות, יקפיד שכמות מזון המלכות לא תעלה על 1.666 גרם. כמו כן, מומלץ לבלוע את מזון המלכות בכמוסה, בלא מגע הפה, החיך, הלשון והגרון (אולם, עיי' "מנחת שלמה" שם, שנראה כי מתיר בכל גווניו). (עיי' מש"כ הגר"ח גריינמן שליט"א בחו"ב בכורות, סי' ב' אות ז').

דף יב/א אין פודין ... ולא בטריפה

הגילוי המדהים שלאחר שחיטת כבש הפדיון...

להיערך בחצות היום, ועתה, מלך החיות, הוותיק והמנוסה שבהם, התפגר לפתע, ללא הודעה מוקדמת.

הלילה עדיין שלט ברקיע. הוא התיישב על מחצלת ספרס, ובה באפילה ביוגו. גם אם ימחר לרכוש אריה ממקור כל שהוא, לא יהא בכך כל פתרון עבורו. לו התצוגה הקרבה היתה הופעה רגילה, ינחה, עד הצהריים היה סיפק בידו לאמן את האריה, ירצה או לא ירצה, לקפוץ דרך חישוק ברזל מלובן, ולנער לגובה. האנשים אינם זקוקים ליותר מכך. אז עקא, שההופעה המיועדת למחר, משותפת לו ולקרקס מתחרה, שהתאחדו באופן חד פעמי, להופעה משותפת ומיוחדת. ראש העיר הוא שיש את המפגש הנדיר, לרגל חגיגות המאה לייסוד העיר. התזמורת הסימפונית של העירייה תנגן מארש מלחיה, והארתיות אמורים לפזז, בצעדים מתואמים, לצלילי התזמורת.

חודשים ארוכים הוא השקיע באימון האריה. בנו אחז חצוצרה, וניסה לחקות את הלחן של המארש, והוא, כמו ידיו, אחז את האריה, הובילו בעיניהם כחותן לחופתו, דרך קוים ופסים בולטים שסימן על הקרקע, כדי לאלץ אותו כדבעי.

האריה הפתיע אותו בכשרונו המוזיקלי. שביעות רצון ניכרה על פרוצפו של בעל החיים הטובים אך היו נשמעים צלילי המארש, היה האריה רץ ומתייצב ליד ארגו הבזירוס, ממתין בסבלנות עד שאדונו יכרוך פניו סביב צווארו, ואחר היה צועד עליונות אל משטחי האימונים, כשהוא מכשכש בזנבו המלכותי.

הוא מת. האריה. עתה, כל הכבוד והיקר ינתן לבעל הקרקס המתחרה, בעוד עיניו כלות.

הצועני התרומם ופנה העירה להטביע את יגונו במשקה. בעל בית המרוח נודע בקשריו הטובים עם אנשים שונים, ועוד יותר התפרסם בזכות רעיונותיו המקוריים. איש לא ישכח, כיצד ארגן הפגנת ענק של אלף ילדים מול ביתו של מושל המחוז, כנגד העלאת מיסים. הוא ועוזריו תקעו בידיו של כל ילד שלט ענק, ותהלוכת השלטים צעדו אל מול חלונו של השר, שלא הצליח לראות את הזאטוטים שחייכו מאחורי שלטי הענק.

הצועני הניח את כף רגלו על מפתן דלת בית המרוח, ועיניו שידרו מצוקה, מן הסוג שבעל בית המרוח הפך למקור פרנסה צדדי.

יד תומכת סעדה את זרועו והובילה אותו לעבר שולחן פינת. בהינך יד הורה בעל בית המרוח למלצר, להגיש אל השולחן שני כוסות משקה, שיש בהם כדי להפיח חיים בגווייה.

לאחר רבע שעה של חיוכים והתפרצויות פליאה של הצועני, שולשל מספר מעות נוצצות לידו הכרסתנית של בעל בית המרוח, והשניים יצאו לעבר ביתו של ר' זרח.

ר' זרח השכים זה מכבר. מובטל וחסר מעש היה, וזה שנים שלא מצא טעם בשינה הגונה. בליל קיץ חם ומהבייל זה, יושב היה ר' זרח בחצירו, שרוע למצאה, ועובק אחר מעופו של הגחליליות שחגו מולו ומסביבו. קול פסיעותיהם של השניים הקפיץ אותו ממקומו באחת. למראה הצועני, ליבו החסיר פעימה ורק משנגלה לעיניו בעל בית המרוח, נשמתו שבה אליו, לסירוגין.

שב ר' זרח, שב, באנו אליך עם הצעה, מפתה, שאין דוגמתה.

עכשיו: באמצע הלילה?

כן. דווקא עכשיו, באמצע הלילה. שאף אחד לא ישנו.

רוח חרישית רפרפה את עלי האילן הגבוה, בשעה שהשניים פרשו את ההצעה לפני זרח ההמום. הוא סובב את כובעו על ראשו לפשרים פעמים טרם מצא מילים בפיו, וכל שהיה מסוגל לבלוט לבסוף, היה: "משוגעים".

הצועני החל לסגת אחורנית, אך בעל בית המרוח הושיבו בטפיחת כתף, והחל לדבר על לבו של זרח. "תראה, זרחקיה. אנחנו נעמוד מהצד, עם חץ וקשת, רובה ורומח, סכין וחרב. נגן עליך מכל רע, נשמור עליך מכל פגע, ואל תשכח את השכר העצום שיפול בחלקך אם תיאות למשימה".

זרח ביקש מהם שיניחו אותו לנפשו וישונו בעוד שעה. אך השתלוק החל זרח מקפץ ברחבת חצירו, אלף וחמש מאות רובל, לאו מילתא זוטרתי היא, בשביל חצי שעת עבודה! כמעט העיר את זוגתו כדי לספר לה על הגורל המופלא, אך מיד חזר בו. לו רק תדע שמץ מן העומד להתרחש, תכלא אותו בחדרו עד יעבור זעם. היא לא תסכים בשום אופן. יותר טוב שלא תאומה.

נצטב שעה, חזרו השניים קצרי רוח.

נו, זרח.

אינני יודע.

אלמנים רובל, פתח הצועני את פיו.

תשתוק, נוף בו בעל בית המרוח, אם אינו רוצה, נציע את התפקיד לאחרים.

זרח הסכים.

לך לישון, הורה לו הצועני, ומחר בבוקר תבוא אל הקרון שלי, שם, ליד הנהר.

הדף היומי

הבוקר אור, וזרח מצא את עצמו פוסע בזהירות בין ערב רב של בעלי חיים אדישים. גוויות האריה המת נחה בפנית הקרון, עורה מופשט מעליה, וגודדי זבובים ממריאים ממנה ונוחתים עליה ללא הרף. עור האריה, מדף צחנה עזה, ניצב מתוח על כלונסאות במרכז החדר. בכוונה תחילה לא ניקיתי אותו, הסביר הצועני, כדי שהאריה של בעל הקרקס השני, לא יבחין בשינוי. שינוי של זרח החלו נוקשות בקול רם, והצועני הפטיר, כי לא איכפת לו ששינוי רועדות, כל עוד רגליו יציבות.

זרח הולבש אחר כבוד בעור האריה המת, והצועני פנה לקרון אחר, כדי להביא שמיכות וכרים נוספים, אותם הוא דחס בזה אחר זה לחלל שבין עורו הענק של האריה, לגופו הצנום של זרח.

במשך שעה ארוכה עמד הצועני וחיקה את הילוכו של האריה, כשרי זרח מבט בו בעודו חנוט בכרים ובכסותות ובעור האריה, ומנסה לחקותו, בהצלחה יחסית - לטעמו של הצועני, ובאופן מושלם - לטעמו של בעל בית המרזח, שהביט מן הצד משועשע.

נותה רק בעיה אחת שעליה לא נתנו את הדעת, כיצד האריה החדש יכשכש בוגבו. לבסוף, בעצה משותפת, הם הצליחו להשחיל עכבר צעיר לזנב הריק, והלה קיפץ שם בבהלה, מטלטל את הזנב אנה ואנה.

קול נהמה עלה מחציו האחר של הקרקס, ולאחר שהייה קצרה, הפכה הנהמה לשאגה אדירה, איומה ונוראה. חלחלה עצומה אחזה בקהל שנאספה לצפות בקרקס, אך הם מיד התעשתו ומחאו כפיים מאחורי הגדר הגבוהה. ההצגה עומדת להתחיל. הצועני לא טמן את ראשו בחול, וחיש מהר הכניס את ראשו לתוך חבית עץ ריקה והחל שואג בקול רם ונישא. שוב נשמעו מחאות כפיים סוערות.

זרח עמד להתעלף. אולי, הציע בקול רועד, כשעיניו התכולות מבצבצות מבעד חוטמו של האריה, אולי, כל אריה ירקוד סילו לבד? אל תפחד, טפח הצועני על גבו, ונהמה נוספת הרעידה את האיזור.

שני האריות ניצבו מאחורי השערים שמשיני צידי המגרש, התזמורת כבר החלה לנגן את המארש, והאריה המתחרה קיפץ קלות ונענע את ראשו מצד לצד. הקהל קיבל אותו בצחוק גועה.

שני הערים נפתחו, ושני האריות פסעו זה לעבר זה, על שטיח אדום שנפרס לאורך המגרש. רי זרח זחל על ארבע ונמנע מלהביט אל תוך עיניו המפחידות של האריה שהלך מולו. חצריו קצר וחד נשמע לפתע, ותזמורת המנגנים החלה לנגן את הבית השני, שהיה סוער במיוחד, ובמהלכו היה על האריות לחולל בסחרחרות זה לעומת זה. רי זרח חש כי נשמות עומדת להפדר מגופו, ומחשבות מדכאות חלפו במוחו, מה רע עולל, עד כדי כך שנגזר עליו למות בשינוי של אריה, בתוך עור של אריה שהתפגר. דמו אזל מפניו, לבו פעם באיטיות, והוא כמעט לא שם לב למתרחש. יותר טוב למות מהתקפת לב, הרגיע את עצמו, מאשר להיטרף בשינוי של האריה האיתמני שהמשיך לצעוד לעומתו. וידוי, הזכיר לעצמו רי זרח, הגיע הזמן לומר וידוי. שני האריות המשיכו לצעוד האחד מול השני. לפתע, התרוממו שניהם באחת, ופתחו בזעקה אדירה: "שמע ישראל".

רי זרח והאריה השני צנחו מעולפים על הקרקע, כל אחד מהם מזועזע מן העובדה שאריה אומר "שמע ישראל".

רק זנבו של רי זרח הוסיף להתרוצץ תזזיתית.

★ ★ ★

אם רק נתבונן על קשיים הנערמים לפנינו, באותו מבט שבו אנו מזכים את הקשיים שכבר מאחורינו, הכל יראה אחרת, סיכם מגיד השיעור את דבריו, לשביעות רצון מאזיניו. רבים הם המכשולים הנערמים על דרכנו, והנדמים בעינינו כעצומים, בעוד אינם אלא בועת אוויר צבועני. כמובן, לא הכל קל, לא הכל פשוט. אך לפחות, יש להניק לזמן הזדמנות, וברוב המקרים מתברר כי לא הכל כך כל נורא. לפיכך, עלינו להחליט, כל אחד בליבו פנימה, סיים מגיד השיעור, כי גם בהתרגש עלינו קושי שבעטיו נדמה לנו שחובה עלינו לחדול מהשתתפות בשיעור, נדחה את ההחלטה הרת הגורל, ביום, שלושה ימים, שבוע. כדי שלא נצטער אחר כך, על דברים שכלל לא היו צריכים להתרחש.

דף ח'א ולאותו רשע לא מצינו חבר

הדף היומי - תיקון לנחש הקדמוני

..... המצוינות לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או עובדה מרתקת שניתן ללמוד מנהג מוסר השל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.

כתובת: ת.ד. 471 בני ברק, פקס: 03-570-67-93 mendelson@meorot.co.il

.....

בברכת התורה העורך

בימינו מעטות הן ההזדמנויות הנקרות לבן היישוב לחזות בקיום מצוות פטר חמור, ובודדים בלבד זכו לקיים מצווה זו בעצמם. הגאון רבי יעקב הלל שליט"א, ראש ישיבת אהבת שלום שבירושלים, ביקש לקיים מצווה זו לפני עשרים ושנים, ואיש לא פילל את מספר המצוות הרבות של... לימוד תורה שיתגלגלו בגין אותו פדיון, שהכל דנו בו, אם היה מעולם, או שמה כלל לא היה.

מעשה שהיה כך היה, כפי שהוא נפרש באריכות בספר "ילקוט פטר חמור" בהוצאת ישיבת "אהבת שלום", שיצא לאור לאחר המאורע.

מעמד פדיון פטר החמור נערך בנוכחות קהל רב, לאחר ששלשה נסיונות קודמים לקיום המצווה כשלו. אתון צעירה שנרכשה והופקדה בידי משפחה שומרת מצוות המתגוררת במושב, התפגרה באמצע עיבורה. האתון השניה נותרה בחיים, אך היא בלבד. האתון השלישית המליטה אתון. האתון הרביעית זכתה להגשים את הציפיות הרבות, בהמליטה עייר זכר, בכור, פטר רחם, שיש לפדותו.

תורתנו הקדושה מצווה לפדות את החמור בשה, ואת השה יש ליתן לכהן. אם אין פודים את החמור, יש לערוף את ראשו. כך ציווה הקב"ה. לפיכך, מיד לאחר המלטת העייר, אורגן מעמד פדיון פטר החמור, בהשתתפות יהודים רבים, אשר נוכחו בעת מסירת השה לידי האדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל, שכהן היה. הקהל התפזר לביתו אפוף רשמי קודש, והרב הלל רכש את הכבש בחזרה מידי האדמו"ר, כדי לשחוט אותו ולזכות לקיים בו מצוות מתנות כהונה.

למחרת היום, הכבש נשחט והתגלה כטריפה!

שוד ושבר. במשנתנו נאמר במפורש: "אין פודין לא בעגל... ולא בטריפה". האומנם?

נתחיל מן הקל אל הכבד.

בגמרתנו אנו למדים, כי כאשר מוטל על אדם לפדות פטר חמור, הוא רשאי לפדותו בשני אופנים, בדמיו או בשה. בדמיו, היינו: לתת לכהן כסף השווה לשווייו של החמור. כמו כן, ניתן לפדות את החמור בשה, אפילו אם ערכו של השה פחות מערכו של החמור. פדיון זה הוא של בעל חיים מול בעל חיים, לא של ערך מול ערך. על כך אומרת משנתנו, כי אין פודים בשה טריפה. המבקש לפדות חמור בשה, שאינו כערכו של החמור, יפדהו בשה שאינו טריפה. ברם, אם השה שווה כערכו של החמור, אין כל מניעה להשתמש בשה הטריפה ככסף, כחפץ בעל ערך, ולפדות את החמור באמצעות ערכו. מעתה, מאחר שבמקרה הנדון, ערכו של הכבש עלה על ערכו של העייר הצעיר, לכאורה, אין כל מקום להתלבטויות הרבות שהתעוררו בעקבות המעשה.

ברם, היו שהעירו, כי מאחר שפודה החמור התכוון לבצע את הפדיון בשה עצמו, ולא באמצעות ערכו, כתשלום, ממילא לא עלה מאומה בידיו. שכן, מאחר שניתן לקיים את המצווה בשני אופנים, על הפודה לכוון באיזה אופן הוא מבקש לקיים את המצווה, וממילא, במקרה דנן, פדיון פטר החמור באמצעות השה לא צלח, שנמצא טריפה, ואילו לפדיון פטר החמור באמצעות ערכו של השה, לא נתכוון מעולם.

מכאן, רבו הסברות והדעות. רוב תלמידי החכמים טענו, כי מה בכך שלא התכוון לפדות בערכו של השה, די בכך שבפועל השה שהכהן קיבל שווה בערכו לערך החמור. מה לי אם נתכוון הפודה לפדות באופן זה או אחר, עיקר, השה שהגיע ליד הכהן ביצע את המוטל עליו. מאידך, היו שטענו, כי לא עלה לו הפדיון וכיאות.

היו מתלמידי החכמים שטענו, כי יש לבדוק מחמת איזה דין טריפה נקבע שהכבש אינו ראוי לאכילה. יש מדיני הטריפה שהם וודאים, ויש שנקבעו מחמת חששות וספיקות שונים. אם בכבש זה התגלתה סרכה שנקבעה כטריפה מכח הספק, אזי, גם אם יש לבצע פדיון נוסף, את הכבש השני אין צריך לתת לכהן, שהרי המוציא מחבירו עליו הראיה - שהכהן יוכיח שהפדיון הראשון לא עלה כראוי [תהליך הפדיון מתבצע באופן הבא. בעל החמור נוטל שם ומעביר אותו לבעלותו של שבת הכהונה, ובכך החמור נפדה. לאחר מכן עליו להעביר את השה לכהן]. טענה נוספת שהושמעה היא, כי גם אם הכבש טריפה וודאי, אין כל וודאות כי כוונת משנתנו כי פדיון הבהן בכבש שהתגלה כטריפה, לא עלה כיאות. כלומר, כאשר כבש ששימש לפדיון נשחט והתגלה כטריפה, יתכן שבשעת הפדיה לא היה טריפה, ואדרבה, חזקה שלא היה טריפה, אלא היה בריא כרוב הכבשים. ואילו משנתנו הקובעת כי אין לבצע פדיון פטר חמור בכבש טריפה, מכוונת את דבריה לכבש אשר בעודו בחיים ידוע לנו כי הוא טריפה, שאזי, אכן הפדיון אינו חל [כפי שאכן כתבו רש"י ושא"ר].

מכל מקום, על אף הכל ולמרות הכל, לרווחא דמילתא, מעשה פדיון נוסף על ידי הענקת מאה דולרים לאדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל, כשווי של העייר הצעיר שעמד במרכזה של הסערה ההלכתית. האם בכך הסתיים הנידון ההלכתי? הוא רק החל. תלמידי חכמים החלו לדון, אם ניתן לבצע פדיון בשטרות כסף בני ימינו... אך לכך ראוי לייחד מאמר נפרד.

דף יג'א לא רצה לפדותו עורפו מאחוריו וקבור

"לשם יחוד קודשא בריך הוא... לקיים מצות עריפה

יש שחסידיים ואנשי מעשה מבקשים לחזר אחר כל מצוות התורה, על ידי שהם מחייבים את עצמם בכל המצוות שניתן לקיים, כפדיון פטר חמור - באמצעות רכישת אתון מבכירה, שילוח הקן - על ידי שמזמנים את עצמם למקום שבו ידוע להם כי קיים קן ציפור, ומתחייבים במצווה, ועוד, שיש בכך מעלה גדולה, ועל פי הסוד יש בכך עניינים גבוהים ורמים, לקיים את כל המצוות ("שער המצוות" לרבי חיים ויטאל זצ"ל, בהקדמה, הובא ב"ארחות ישר" לגר"ח קנייבסקי שליט"א, עמ' פ"ו).

העריפה, מצווה? נידון הלכתי מעניין התגלגל ובא על ידי אנשים אשר כבר קיימו את מצוות פדיון פטר חמור, והם ביקשו לברר, האם יש מעלה כל שהיא בכך שכעת ירכשו אתון, ימיתו שותמליט פטר חמור, והם יערפוהו כדי לקיים מצוות עריפה. כלומר, האם

העריפה היא מצווה כלל, ואם כן, האם יש לבכרה על פני הפדיה. כידוע, פטר חמור כי יוולד, מצווה לפדותו בשה, או בערכו. "ואם לא תפדה", אומרת התורה, "וערפתו" - יש לערוף את העייר הבכור. השאלה העומדת בפנינו היא, איפוא, האם עריפת החמור נחשבת מצווה, או שהתורה מצווה על בעל החמור לערוף את ראשו אם לא קיים בו את מצוות הפדיה.

הרמב"ם (הל' ביכורים פרק י"ב הל' א') כותב: "מצות עשה לפדות כל אדם מישראל פטר חמור בשה, ואם לא רצה לפדותו מצות עשה לעורפו שנאמר ופטר חמור תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו... ומצות פדיה קודמת למצות עריפה". הרי הוא מכנה במפורש, את העריפה כ"מצוות עשה". למען האמת, אף משנתנו נוקטת בלשון זו כלפי העריפה: "מצוות הפדיה קודמת למצוות העריפה", אך אין בעובדה זו כדי למנוע מן הראב"ד להעיר על אתר, כי העריפה אינה מצווה כל עיקר, ואדרבה, עבירה היא, שהעורף את ראש החמור מזיק את ממון הכהן, שהחמור ממנו של הכהן הוא עד פדיתו, ואילו את לשון משנתנו "מצוות עריפה" הוא פוטר בכך, שהיא שאלה ביטוי זה מתחילת המשפט העוסק במצוות פדיה.

סוד התיקון שבעריפה: על דברי הראב"ד, כותב הרדב"ז (בפירוש לרמב"ם שם): "וכי מה שהתירו תורה... קרי ליה עבירה", חכמתו יתברך גזרה לערוף את החמור, אם לא נפדה, וממילא אין זו עבירה. בשולי דבריו, הוא חושף טפח מידיעותיו בפרד"ס, כאשר הוא תמה על הראב"ד, כיצד כתב שהעריפה עבירה היא, אחר שבוודאי ידע את סוד התיקון שבעריפה. מחלוקת הרמב"ם והראב"ד מתמקדת בברייתא המובאת בסוגייתנו (ב/ב), המגדירה את העריפה כעונש לבעל החמור על שלא קיים את מצוות התורה ופדאו. הראב"ד סומך את ידיו עליה כהוכחה ברורה שהעריפה אינה מצווה כל עיקר. ואילו הרמב"ם, כותב המהרי"ט אלגאזי (י"ד, ד"ה "מתני"), נקט כי ברייתא זו אינה להלכה, שהרי כבר במכילתא נחלקו הדעות אם העריפה היא מצווה, והרמב"ם נקט כדעה הסוברת שהעריפה היא מצווה.

היו מי שביקשו לפרש בדעת הרמב"ם, כי הפדיה והעריפה הינן שתי מצוות אשר רשות ביד כל אחד לקיים איזו מהן שירצה, אלא שהתורה הקדימה את הפדיה לעריפה ויש להעדיף את מצוות הפדיה, עד שכתבו, כי מי שקיים מצוות פטר חמור, ונזדמן לידיו פטר חמור נוסף - יערפנו (עיי' "ילקוט פטר חמור" שהביא שיטה זו). ברם, שיטה זו דחוייה מן ההלכה, ולדעת כל הפוסקים, מצוות הפדיה קודמת לעולם, גם לדעת הרמב"ם (עיי"ש).

בעל פטר חמור שאין לו שה וכסף: ההשלכה ההלכתית הנובעת ממחלוקת הרמב"ם והראב"ד, כותב בעל "שבט הלוי" שליט"א (שו"ת ח"יב סי' קע"ד), תבוא לדי ביטוי במקרה שבו אין באפשרות בעל החמור לפדות את פטר החמור, שאין לו שה ואין לו מעות. לפי הרמב"ם, בתום שלושים הימים שבהם יש לפדותו - יערפנו ויקיים את מצוותו בעריפה, שמצוה גם היא. אך לפי הראב"ד, ימתין בעל החמור עד שירוויח לו הקב"ה מעות או שה לפדיון, ולא יבטל מצוות עשה, שהעריפה אינה מצווה כל עיקר [אמנם, בשו"ת הרדב"ז, ח"א סי' תצ"ו, לא משמע כן]. מאחר שלדעת הרמב"ם עריפת פטר החמור גם היא מצווה, כתב רבי שלמה רפאל גאליקו ("שער המצוות" דף מ"ז), כי הנזקק לערוף את החמור יאמר, "לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, הרי אנוכי בא לערוף פטר חמור, לקיים מצוות עשה".

בשורה טובה ללומדי דף היומי
הופיע בהוצאה חדשה ספר החשוב
"גז צאנך"
אוצר כל-בו לדיני ראשית הגז וענייני זרוע לחיים
וקבה
להשיג בחנויות הספרים המובחרות
או בטל. 03-6164725
★ ★ ★
יצא לאור מחדש ע"י "מאורות הדף היומי"
מחיר מוזל למגידי שיעור

בשורה טובה ללומדי הדף היומי
גבאי בית הכנסת ומגידי השיעורים
בימים אלו אנו מוצאים לאור
גמרות מפוארות
מסכת "בכורות-ערכין-תמורה"
(בכרך אחד)
הגמרות מחולקות במחיר מסובסד
ללומדי הדף היומי

לפרטים והרשמה נא לפנות
ליוסי הלפרין במשרדי
"מאורות"
טל. 03-6164725 פקס. 03-

לעילוי נשמת
מרת **רבקה אקשטיין** ע"ה
ב"ר שמעון ז"ל נלב"ע א' דר"ח תמוז תשנ"א
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י בנה
הר"ר **דוד אקשטיין** - אנטוורפן

נתרם
בעילום שם
לעילוי נשמת זכר יקירם
נלב"ע ל' סיון
ת.נ.צ.ב.ה.

סיום מסכת ארצי בירושלים שע"י "מאורות הדף היומי"

מעמד פתיחה למסכת בכורות, סיום מסכת חולין וקיום מצוות "ראשית הגז",
בראשות מרגן ורבנן גדולי הדור שליט"א.

שומחים אנו להזמין את עיבוד לומדי הדף היומי להשתתף בכנס הארצי לכבודה של תורה
בהשתתפות גדולי ופוסקי הדור אדמו"רים רבנים וראשי ישיבות שליט"א.

במהלך הסיום יתקיים שיעור במסכת חולין

ע"י מרגן הגר"ש אלישיב שליט"א

שיתכבד לאחר מכן במצוות "ראשית הגז", תהליך הגזיזה יתקיים במקום

האירוע יתקיים כיום ראשון א' תמוז ב' דר"ח בשעה 19:30 ברחבת בית המדרש "תפארת בחורים" (קראון)
רח' סלונים פינת אדמון בשכונת "מאה שערים" בירושלים.

העיבוד הנכבד נקרא
להישמע להוראות המדריכים

תזמורת תנאים
את הערב

"גדול יהיה המעמד לכבודה של תורה"

הכניסה לרבנים מרח' דבורה הנביאה

מהלך האירוע יועבר בשידור חי למספר מוקדים בארה"ב וברחבי אירופה

כמו כן האירוע יועבר בשידור חי למוקדים ברחבי הארץ כדלקמן:

בני ברק - רחבת כיכר ברטנורא
אשדוד - ביהכ"ס המרכזי חניכי הישיבות "בית שלמה" רובע ז'
ביתר - היכל ישיבת הר"ן רח' זוועל
פתח תקוה - אולם שרת רח' ר' חיים עוזר
אלעד - רחבת ביכ"ס "דרך החיים" רח' רבי מאיר
קרית ספר - אולם ביהכ"ס זכרון משה רח' גת ישיבות המושפט